

Põhjamaade Ministrite Nõukogu koostöösunidised Baltimaadega 2009-2013

Suunised kajastavad soovi tõhustada Põhjamaade ja Balti riikide koostööd ühiste huvide vallas ja ühtekuuluvust kaheksa riigi vahel.^[1]

Põhja- ja Baltimaade koostöö on mitmepoolne koostöö kaheksa riigi (NB8) vahel, mis tähendab, et Põhjamaad teevad koostööd Eesti, Läti ja Leeduga Põhjamaade Ministrite Nõukogu (PMN) raames.

Eelkõige peaks PMN ja Eesti, Läti ja Leedu vahel toimuma poliitiline, Põhja- ja Baltimaade suhete arengut soodustav koostöö. Kõik osapooled on teretunud tegema algatusepanekuid ning praktiliste kogemuste vahetamine aitab saavutada ühiseid eesmärke.

Põhja- ja Baltimaade koostöö peaks olema kindla suunitlusega, toimuma võrdsetel alustel ning põhinema ühistel väärtustel nagu demokraatia, hea valitsemistava, võrdsus, sõnavabadus ja sallivus, võimaldades ühtlasi kultuurikoostööd kui siduvat lüli Põhjamaade ja Balti riikide suhetes.

Kindla suunitlusega Põhja- ja Baltimaade koostöö aitab kujundada tugevat, ning kodanikele, ettevõtetele, investoritele ja töötajatele atraktiivset Läänemere piirkonda Euroopa tipus (Top of Europe). Piirkonna kõigi alade maine kujundamine toimub ühiselt ning koos suudavad nad avaldada positiivset mõju piirkonna arengule, heaolule ja konkurentsivõimele. Põhjamaade ja Balti riikide koostööga toetatakse omakorda Euroopa Liidu (EL) Läänemere strateegia arengut, mille lähtepunktid hõlmavad ka Lissaboni protsessil püstitatud eesmärke.

Samuti võimaldab koostöö ühiselt paremini toime tulla globaliseerumisest tingitud võimaluste ja väljakutsetega, nagu rõhutati Põhjamaade peaministrite Punkaharju kohtumise pressiteates juunis 2007 ja Riksgränseni deklaratsioonis aprillis 2008.

Põhja- ja Baltimaade koostöö on täienduseks Põhjala riikide kahepoolsetele koostöösuhetele Balti riikidega. Koostöö üheks eesmärgiks on sünergia tekitamine teiste regionaalsete organisatsioonide, eriti Läänemeremaade Nõukogu^[2] ja ELi/EMP tegevuse osas sel teel, et luuakse teatud alus potentsiaalseks ühist huvi pakkuvate vaadete ja teemade koordineerimiseks.

Põhjala - Balti koostööga saab panustada positiivsesse sotsiaalsesse arengusse regioonis ja piiriülest regionaalset koostööd edendades aidata kaasa ELi/EMP välispiire ületavale koostööle, tehes seda näiteks koos ELiga ja ELi vahendeid kasutades. Lisaks toetab koostöö Põhjala mõõtme arengut, kus eelalgatustesse on kaasatud partnerid Põhjamaadest, Balti riikidest ja Venemaalt. Jätkatakse koostöödialoogi Põhjamaade Nõukoguga.

Suuniste sisu

Käesolevad suunised määravad PMNi tegevuse ja on aluseks ning lähtepunktiks ühiste taotluste ja tegevuste arendamisel kaheksa riigi vahel. Konkreetsete protsesside osas on vastutavad vastavad ministrite nõukogud ja kõrgemate ametnike komiteed koos Eesti, Läti ja Leeduga^[3]. Suuniste koostamisel konsulteeris PMN Eesti, Läti ja Leedu valitsustega.

Põhjamaade koostööministritel (MR-SAM) ja Põhjamaade Koostöökomiteel (NSK) lasub üldine vastutus ühiste Põhjamaid puudutavate koostöoelementide koordineerimise ja üldise koordineerimise eest vastavate osapooltega Balti riikidest.

Põhja-Balti koostöö konkreetse sisu eest vastutavad vastava ala ministrite nõukogud, kusjuures üldist vastutust kannab MR-SAM. See tagab MR-SAMi poolt paika pandud põhisuuniste järgimise koostöös, samas saavad aga konkreetse sisu määrata vastava ala ministrid.

Vajadusel võib iga ministrite nõukogu teha koostööd ühe Balti riigiga mingis konkreetsetes huvivaldkonnas. Lähtuda tuleb aga ikkagi põhimõttest, et kõik kolm Balti riiki oleksid kaasatud Põhja- ja Baltimaade koostöösse, seda eriti ühiste Põhja- ja Baltimaade koostumiste ettevalmistamisel ja läbiviimisel. Mida institutsionaalsem on koostöö, seda suurem on kõigi kaheksa riigi osalemise vajadus.

Koostöö loomulikuks institutsionaalseks aluseks on korralised Põhjamaade ja Balti riikide koostumised ministrite ja riigiametnike tasandil.

Käesolevaid suuniseid ei tule käsitleda kui lõpp-produkti, vaid kui üht sammu jätkuvas koostöö arendamise protsessis, milles osalevad kõik kaheksa riiki. PMNi kui institutsiooni ülesanne siin on kaasa aidata viisil, mis tagaks NB8 koostöö arenemise kõigi kaheksa riigi huvidest lähtudes. PMNi sekretariaat on abiks NB8 koostöös nii palju kui võimalik ja vajalik osalejatele PMNi egiidi alla kuuluvates valdkondades.

Eelisvaldkonnad

Üheks prioriteediks on jätkata juba alustatud efektiivset ja hästitoimivat koostööd valdkondades, kus see tootab vastastikust kasu tuua. Põhjala piirkonna edendamine toimub kõigi Põhjala riikide huvides. Ühine Põhja- ja Baltimaade kultuurialane tegevus on koostööd tõhustavaks hoovaks ning aitab paremini mõista erinevaid kultuure.

Konkreetsed huvivaldkonnad tihedamaks koostööks tuleb määrata ühiselt. Soolise võrdõiguslikkuse põhimõtted on olulised ja neid tuleb jätkuvalt koostöösse integreerida.

Põhja- ja Baltimaade poliitilise kogukonna edasiarendamine omab mõju enamikule PMNi koostöövaldkondadest, kuid ikkagi on vaja tuvastada selle koostöö võtmeteemad, millele oleks suunatud erinevate ministrite nõukogude töö.

Konkreetsed koostöövaldkonnad nimetatud teemade raames määratakse ja pannakse eelisjärjekorda ühiselt.

PMN on eriti huvitatud teatud võtmevaldkondade arendamisest, eriti järgmistel aladel:

- Haridus, teadus ja innovatsioon.
- Ettevõtlus, klastrivõrgustikud ja loovtööstus.
- Keskkond, kliima ja energeetika (k.a keskkonnatingimused Läänemerele ja tõhusate keskkonnatehnoloogiate ja säästlike energiaallikate arendamine, mille puhul võiks suurt kasu tuua ühine lähenemine jätkusuutlikule arendamisele.^[4])
- Heaoluühiskondade ees seisvad rahvusvahelised väljakutsed. Potentsiaalseteks koostöövaldkondadeks võiksid olla ka võitlus inimkaubanduse ja HIV/AIDSi leviku vastu; koostöö parandamine politsei jõudude ja riigiprokuratuuri vahel; haiglateenuste arendamine; tegelemine demograafiliste väljakutsetega, näiteks tööturupoliitikaga seoses. Sellise koostöö elemendid võiksid põhineda Põhjadimensiooni partnerlusel rahvatervise ja sotsiaalse heaolu valdkonnas.
- Piiriülene piirkondlik koostöö edendamaks ühiseid põhiväärtusi nagu demokraatia, head valitsemistavad, sooline võrdõiguslikkus, sõnavabadus ja sallivus – nii Põhja- ja Baltimaade egiidi all kui teiste naaberriikide, k.a Valgevene, suhtes.

NB8 koostööd toetavad vahendid

Koostöö väärtuseks on nii selle kvaliteet kui osapoolte pühendumus. Konkreetsete koostööelementide rakendamisel kasutatavad vahendid on erinevad. Nendeks on:

- ühine poliitika väljatöötamine ja kooskõlastamine, samas ka ELi siseturuga arvestamine
- ühised tegevusprogrammid, tegevuskavad ja deklaratsioonid
- ühised Põhja- ja Baltimaade mobiilsusprogrammid
- ühisalgatused spetsiaalset arengupotentsiaali omavate projektide edendamiseks võivad olla nn 'teerajajateks'
- ühisalgatused, mis on seotud üldist huvi teistele rahvusvahelistele foorumitele pakkuva tööga
- kogemuste ja teabevahetus (võrdlusuuring)
- koostöö valitsusväliste organisatsioonidega MTÜde toetusprogrammide raames
- nõudluspõhine ja äärmiselt paindlik koostöö Põhjala institutsioonidega. Avatuks jääb võimalus täielikuks kaasomandiks või kõikehaaravaks partnerluseks
- asjakohased regulaarselt korraldatavad ministrite kohtumised, mida valmistavad ette kõrgemate ametnike komiteed ja Balti kolleegid. Kõrgemate ametnike komiteed kujundavad ja toetavad NB8 kohtumisi vastavalt vajadusele
- täiuslikumate koordinatsioonimehhanismide väljatöötamine NB8 eesistujamaaga, milline ei tarvitse olla PMNi eesistujamaa
- piiriülene piirkondlik koostöö, mis hõlmab ka koostööd ELga ja ELi vahendite kasutamist. Sii kuulub Põhja- ja Baltimaade koostöö ja kolmanda osapoole koostöö Põhjamaade, Balti riikide, Venemaa ja teiste partneritega – nt mis on seotud Põhjala mõotme partnerluste realiseerimisega.

PMN, tema esindused ja teabepunktid (mis on osa PMN sekretariaadist) toimivad Põhja- ja Baltimaade koostöös katalüsaatoritena. Esindused teevad tihedat koostööd Põhjamaade diplomaatiliste esindustega ja koordineerivad Põhjamaade ühisalgatusi. Dialogi käigus määravad esindused suunad ja võimalused koostööks Põhjamaade saatkondadega.

Esindused edendavad kõike "põhjamaist" ja tutvustavad laialdaselt Põhjala koostööd. Esindused toimivad ka haldajatena projektide puhul, kaasa arvatud Põhjala-ELi projektid või ühised Põhja-Balti projektid, ning on vastutavad praktilise juhtumikorralduse, kvaliteedi tagamise jne eest. PMNi esinduste juhid alluvad otseselt PMNi peasekretärile. PMN sekretariaadi, PMNi Tallinna, Riia ja Viini esinduste ning Põhjamaade diplomaatiliste esinduste kohtumised toimuvad kaks korda aastas.

Rahastamise alused

Põhja- ja Baltimaade koostöö on oma põhiolemuselt võrdsetele alustele rajatud partnerlus, kus iga osapool katab ise oma kulud. Erijuhtudel võivad osapooled ühiselt kokku leppida kulude katmise muul viisil, nt ühiste mobiilsusskeemide rahastamine vastavalt iga riigi SKT suurusele.

Ajakava

Käesolevaid suuniseid kohaldatakse 2009 - 2013, seega toimivad nad paralleelselt ELi finantsperspektiiviga. Perioodi jooksul viiakse läbi korralisi hindamisi.

Hindamine

Põhja- ja Baltimaade koostööd hinnatakse pidevalt. Aastal 2011 viib MR-SAM läbi põhjaliku vahehindamise, eriti ELi Läänemere strateegia valguses. Vahehindamisel osaleb ka välishindaja. Edasise hindamise tulemused esitatakse aastal 2013.

Põhjamaade koostööministrid viivad lühiraporti põhjal läbi iga-aastase NB8 koostöö arengu üldise ja põhimõttelise ülevaate. Iga ministrite nõukogu ja vastav asutus koostab kord aastas jooksva raporti koostöö hetkeolukorra kohta. Need raportid näitavad ära elluviidud algatused, hindavad poliitiliste eesmärkide saavutamise ulatust ja seda, kas poliitilisi

prioriteete on soovitatav jätkata või muuta. Ministrite nõukogude raportites kirjeldatakse lühidalt ja hinnanguliselt eeloleva aasta tegevusi.

Saanud MR-SAMi kinnituse, saadab PMNi peasekretär lõpliku eduraporti Põhjamaade ja Balti riikide välisministritele. Nii kujuneb loomulik sidusus NB8 raames tehtava tööga nii PMNi egiidi all olevates valdkondades kui välisministrite tasemel, mis on osa mitteametlikust Põhjamaade koostööst^[5]. Põhja- ja Baltimaade koostööle antud hinnangut tuleks arutada ka Põhjamaade-Balti riikide tasandil, kusjuures üksikasjade osas lepivad osapooled omavahel kokku.

Individuaalsete algatuste ja konkreetsete projektide seire ja hindamine toimub regulaarselt ning saadud õppetunnid aitavad kaasa Põhja- ja Baltimaade koostöö edasisele arengule.

Profiili kujundamine

Tulevikus hakkavad nii valdkondade ministrid kui Põhjala koostööministrid üha enam esile tõstma ja edendama ühist Põhja-Balti koostööd, teavitades sellest, tekitades koostöö vastu suuremat huvi ja rõhutades selle tähtsust nii Põhjala piirkonnas kui väljaspool. Sama ülesanne on antud ka PMNi esindustele Balti riikides ja PMN sekretariaadile Kopenhaagenis. Töötatakse koos Põhjamaade diplomaatiliste esindustega, asjakohaste Põhjamaade ametiasutustega ja institutsioonidega.

Jätkub Põhja- ja Baltimaade koostöö tutvustamine ja profiili kujundamine koos partneritega Balti riikidest, kes peaksid võimalikult palju osalema koostöö nähtavaks tegemise protsessi kõigil tasanditel.

Põhja- ja Baltimaade koostöö olemusest teavitamine ja selle maine kujundamine toimub käsikäes PMNi üldise profiili kujundamise ja kommunikatsioonistrateegiaga.

^[1] Viie Põhjala riigi hulka kuuluvad ka autonoomsed piirkonnad – Fääri saared, Gröönimaa ja Ahvenamaa.

^[2] Erilist tähelepanu pööratakse Läänemeremaade Nõukogu struktuurireformile, seda vastavalt Riias juunis 2008 vastu võetud peaministrite otsusele.

^[3] Suunised kiideti heaks Põhjamaade-Balti riikide välisministrite kohtumisel Pärnus 10. septembril 2008.

^[4] Põhjamaades asuvad rahvusvahelised finantsinstitutsioonid NEFCO ja NIB etendavad antud kontekstis tähtsat rolli. Need organisatsioonid teevad tõhusat koostööd HELCOMiga Läänemere tegevuskava elluviimisel.

^[5] See aitab ka välisministritel luua tihedamat koostööd NB8 eesistujaga.